

Debatten som inleddes vid ett möte om Trotskij i Göteborg fortsätter:¹

Anders Hagström

Valdeltagande i Tyskland? Kommentar till Johan Lönnroth

Lite förbryllad läste jag följande stycke av Johan Lönnroth:²

”Nytt citat från min text 2000:

Den 29.12 1918 beslöt spartakisterna lämna USPD och bilda eget parti. Rosa var tveksam men röstade ändå för, mot röstade bland andra Leo Jogiches. Den 30.12 bildades KPD, Tysklands Kommunistiska Parti. Rosa ville att det nya partiet skulle heta socialistiska arbetarpartiet. Hon talade för att de inte skulle försöka stöta regeringen, utan underminera den underifrån. Hon talade också – liksom Liebknecht – för att KPD skulle ställa upp i valet. Hennes argument var bland annat att kvinnorna nu skulle få rösträtt för första gången, de skulle inte förstå om KPD inte ställde upp. Men majoriteten på kongressen var emot valdeltagande.

KPD hade valt bolsjevikernas väg. En av delegaterna – Jacob Walcher, senare både hög partiföreträdare och dissident i DDR – berättade att han frågat Rosa Luxemburg vart hon trodde detta ödesdigra beslut skulle leda. Hon svarade: ’Varje stor flod för med sig slam, det kommer att ordna sig.’ Berthold Brecht kommenterade långt senare att så skulle Lenin aldrig ha sagt. Författaren Peter Weiss, vars far var med om KPD:s grundande, skrev i *Motståndets Estetik*: ’Min far sa att vi halvt medvetet följde den omöjliga väg som Rosa visste vart den ledde.’”

Men det var inte bolsjevikernas väg. I *Radikalismen – kommunismens barnsjukdom*, denna polemik mot den kommunistiska ultravänstern publicerad 1920 diskuterar Lenin förhållnings sättet till parlamentarismen i en från polemik med de ”vänster”kommunisterna som betraktade parlamentarism som något förlegat. Ett utdrag:

”Hur kan man egentligen säga att ”parlamentarismen är politiskt förlegad”, när ’miljoner’ och ’legioner’ av *proletärer* fortfarande inte bara gillar parlamentarismen överhuvudtaget, utan är direkt ’kontrarevolutionära’!? Det är tydligt att parlamentarismen i Tyskland *ännu inte* är politiskt förlegad. Det är tydligt att ”vänstern” i Tyskland tagit *sin önskan* och sin egen ideologiskt politiska inställning för att vara objektiv verklighet. Det är det farligaste fel som revolutionärer kan göra. I Ryssland, där tsarismens oerhört brutala och grymma ok särskilt länge och i särskilt växlande former framskapade revolutionärer av olika riktningar, revolutionärer med förvånande hängivenhet, entusiasm, heroism och viljekraft – i Ryssland har vi på särskilt nära håll iakttagit detta fel hos revolutionärerna och särskilt uppmärksam studerat det, vi känner det särskilt väl och ser det därför särskilt tydligt även hos andra. För kommunisterna i Tyskland är parlamentarismen naturligtvis ’politiskt förlegad’, men det gäller just att *inte* anse det *för oss* förlegade som förlegat *för klassen*, som förlegat *för massorna*. Just här ser vi återigen att ’vänstern’ inte förmår att tänka sig för och inte förstår att uppträda som klassens parti, som massornas parti. Ni får inte sänka er till massornas nivå, till nivå med klassens efterblivna skikt. Det är obestridligt. Ni måste säga dem den bittra sanningen. Ni måste kalla deras borgerligt demokratiska och parlamentariska fördomar för fördomar. Men samtidigt måste ni nyktert ge akt på just hela klassens (och ej blott dess kommunistiska avantgardes), just hela den arbetande *massans* (och ej blott dess avancerade representanters) *verkliga* grad av medvetenhet och beredskap.

Även om det inte är ’miljoner’ och ’legioner’, utan endast en tämligen betydande *minoritet* av industriarbetarna, som följer de katolska prästerna, och av lantarbetarna, som följer godsägarna och kulakerna (Grossbauern, storbönderna) så framgår därav *otvivelaktigt* att parlamentarismen i Tyskland *ännu inte* är politiskt förlegad, att deltagande i parlamentsvalen och i kampen på parlamentstribunen är *ovillkorligt nödvändigt* för det revolutionära proletariats parti *just* för att fostra de efterblivna skikten av *den egna klassen*, just för att väcka och upplysa den outvecklade, kuvade, okunniga *massan* på landsbygden. Så länge ni inte har kraft att fördriva det borgerliga parlamentet och alla slags reaktionära institutioner av annan typ så är ni *skyldiga* att arbeta inom

¹ Se [Martin Fahlgren: Tankar kring ett möte om Trotskij](#)

² Se [Johan Lönnroth kommenterar Trotskij-möte](#)

dem, *just* därför att där ännu finns arbetare som blivit fördummade av prästerna och av landsbygdens efterblivenhet. Eljest riskerar ni att bli blott och bart pratmakare.”

Sett mot bakgrund av detta blir det begripligt att Lenin i ett brev till den brittiska kommunisten Sylvia Pankhurst i augusti 1919 förklarade att

”Rosa Luxemburg och Karl Liebknecht gjorde enligt min mening rätt, när de försvarade ett deltagande i valen till det borgerliga tyska parlamentet, till den konstituerande ’nationalförsamlingen’ på spartakisternas januarikonferens 1919 *mot* majoriteten på denna konferens.” (”Brev till Sylvia Pankhurst” 28 augusti 1919 i Lenin, *Valda verk i 10 band*, bd 9, s 134)³

Det var således inte ”bolsjevikernas väg”.

Men vänta nu, lät inte bolsjevikerna upplösa den konstituerande församlingen i *Ryssland!*? Utgjorde de dessutom inte en minoritet?

Jovisst. Men observera, de deltog i valet till den konstituerande församlingen. Faktum är att de praktiskt taget oupphörligt krävt sammankallandet av en konstituerande församling under revolutionsåret 1917 och kritiserade den provisoriska regeringen för att den inte gjorde det. Med tiden kom de att hävda att bara bolsjevikerna kunde garantera inkallandet av en konstituerande församling, ja de hävdade till och med att om inte sovjeterna – arbetar-, bonde- och soldatråd bestående av demokratiskt valda delegater från fabriker och kaserner – tog makten skulle den konstituerande församlingen aldrig inkallas!

Det därför självklart för bolsjevikerna att delta i valen till den konstituerande församlingen som utlysts till slutet av november och kom att infalla efter bolsjevikernas störtande av den provisoriska regeringen och överförande av makten till den bolsjevikdominerade Andra allryska sovjetkongressen – som utsåg en ny regering, Folkkommisariernas råd vilken från början av december omvandlades till en – kortvarig – koalitionsregering mellan bolsjevik och vänster-socialrevolutionärer.

I sin biografi över Lenin konstaterar Tony Cliff helt riktigt att ”[f]aktum är att bolsjevikerna, som drev en hård kampanj för sammankallandet av den konstituerande församlingen, var fullständigt oförberedda på en konflikt mellan församlingen och sovjeterna. Samtidigt var de ganska klara över att Rysslands framtida härskare skulle vara sovjeterna, proletariatets och böndernas revolutionära organisation.” (T Cliff. *Lenin; Volume Three. Revolution Besieged.*)

Ställd inför en konstituerande församling vars majoritet förkastade sovjetregeringens politik som sammanfattats i ”*Deklaration om de arbetande och exploaterade folkens rättigheter*” (omröstningen om deklARATIONEN utföll med 237 mot 136) valde bolsjevikerna och vänster-socialrevolutionärerna att lämna församlingen och upplösa den efter bara 13 timmars sammanträde (18-19 januari 1918).

Ett beslut som inte minst baserades på en bedömning av att församlingen i praktiken hade ett ganska svagt folkligt stöd. (Lenin lär ha velat senarelägga valet, sänka rösträttsåldern och andra åtgärder som skulle kunnat bidra klargöra de verkliga styrkeförhållandena efter den provisoriska regeringens störtande och den allryska sovjetkongressens maktövertagande, men vann inget större gehör i bolsjevikledningen.)

O H Radkey konstaterade i sin ofta refererade översikt över valen till den konstituerande församlingen att medan de partier som företrädde av en majoritet av den konstituerande församlingens ledamöter – socialrevolutionärer, mensjevikier osv – gav uttryck för sin ilska genom att hopa smädelse över bolsjevikerna ”visade deras anhängare föga benägenhet att försvara en institution som det ryska folket upphört att betrakta som nödvändig för uppfyllandet av deras eftersträlvade önskemål. För den konstituerande församlingen, hade till och med innan den förverkligats, fångats i en bakström av den snabbt framflytande strömmen av revolutionär utveckling och förfogade inte längre över den vanliga befolkningens intresse och lojalitet

³ Brevet finns i sin helhet på marxistarkiv.se: [Lenin: Brev till Sylvia Pankhurst](http://marxistarkiv.se/lenin/brev_till_sylvia_pankhurst)

vilket ensamt kunde ha räddat den från en våldsamt död.” (*O H Radkey. The Election to the Russian Constituent Assembly of 1917.*)

I *Radikalismen* kommenterade för övrigt Lenin även bolsjevikernas inställning till den ryska konstituerande församlingen:

”Hade inte vi ryska bolsjeviker i september-november 1917 *större* rätt än vilka västliga kommunister som helst att anse, att parlamentarismen var politiskt förlegad i Ryssland? Naturligtvis hade vi det, ty det väsentliga är ju inte, om de borgerliga parlamenten existerat under lång eller kort tid, utan frågan är i vad mån de breda arbetande massorna *är* (ideologiskt, politiskt och praktiskt) *beredda* att anta sovjetsystemet och fördriva det borgerligt demokratiska parlamentet (eller tillåta att det drivs bort). Att städernas arbetarklass, soldaterna och bönderna i Ryssland i september-november 1917 till följd av en rad speciella förhållanden var sällsynt väl förberedda att anta sovjet-systemet och att fördriva det mest demokratiska borgerliga parlament, det är ett fullkomligt obestridligt och fullt konstaterat historiskt faktum. Men icke desto mindre bojkottade bolsjevikerna inte konstituerande församlingen, utan deltog i valen både före *och efter* proletariats erövring av den politiska makten.”

För övrigt ger jag inte mycket för Brechts uppfattning om Lenins – ja vad? Rigiditet? I brevet till Sylvia Pankhurst skriver nämligen Lenin:

”Det är bättre att vara tillsammans med de revolutionära arbetarna, när de tar miste i någon partiell eller sekundär fråga, än med de ”officiella” socialisterna eller socialdemokraterna, om dessa inte är uppriktiga, ståndaktiga revolutionärer, inte vill eller inte förmår bedriva revolutionärt arbete bland arbetarmassorna men i denna delfråga följer en riktig taktik tillsammans med oss. Och frågan om parlamentarismen är nu en partiell, sekundär fråga.” (Lenin, *Valda verk i 10 band*, bd 9, s 134)

Anders Hagström

Övriga inlägg i debatten:

[Martin Fahlgren: Tankar kring ett möte om Trotskij](#)

[Johan Lönnroth kommenterar Trotskij-möte](#)

[Martin Fahlgren: Trotskij, Rosa Luxemburg eller Bucharin – Lönnroths vägval](#)